Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2024, sp. zn. 5 Tdo 391/2024, ECLI:CZ:NS:2024:5.TDO.391.2024.1

Číslo: 6/2025

Právní věta:

Soud rozhodující o dalších dílčích útocích pokračujícího trestného činu spáchaného pachatelem, který již byl dřívějším rozsudkem pro některé dílčí útoky shledán vinným a odsouzen, za situace, kdy v mezidobí došlo (např. v důsledku zvýšení hranice výše škod podle § 138 odst. 1 tr. zákoníku) ke zmírnění trestní represe, a proto by podle pozdější právní úpravy bylo namístě pokračující trestný čin posoudit mírněji než v dřívějším odsuzujícím rozsudku (podle mírněji trestné kvalifikované skutkové podstaty téhož trestného činu nebo jen podle jeho základní skutkové podstaty), zváží zastavení trestního stíhání pachatele pro neúčelnost za užití § 172 odst. 2 písm. a) tr. ř.

Pokud soud v takovém případě rozhodne postupem podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku o celém pokračujícím trestném činu a o společném trestu odnětí svobody tak, že tento trest není mírnější než trest uložený dřívějším rozsudkem (§ 45 odst. 1 věta první *in fine* tr. zákoníku) a současně je tento trest odnětí svobody i v rámci trestní sazby podle pozdější právní úpravy (protože trestní sazby podle dřívější i pozdější právní úpravy se překrývají), nejde o trest nespravedlivý jen proto, že je podle pozdější právní úpravy vyměřen při horní hranici trestní sazby, ačkoli podle dřívější trestní sazby byl ukládán při dolní hranici trestní sazby.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 22.05.2024

Spisová značka: 5 Tdo 391/2024

Číslo rozhodnutí: 6

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Společný trest za pokračování v trestném činu

Předpisy: § 45 odst. 1 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl dovolání obviněného V. T. podané proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 1. 2024, sp. zn. 5 To 77/2023, jenž rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 2 T 65/2016.

I.
Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 20. 10. 2023, sp. zn. 2 T 65/2016, byl obviněný V. T. uznán vinným zločinem zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 2 písm. c) zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“). Tímto rozsudkem mu byl uložen podle § 240 odst. 2 tr. zákoníku za užití § 45 odst. 1 a § 43 odst. 2 tr. zákoníku společný a souhrnný trest odnětí svobody v trvání 6 let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku mu byl uložen rovněž trest zákazu činnosti spočívající v zákazu výkonu funkce statutárního orgánu v obchodních společnostech a družstvech v trvání 6 let a trest zákazu řízení všech motorových vozidel v trvání 3 let. Tímto rozsudkem soud prvního stupně zároveň zrušil jednak podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku výrok o vině a trestu, jakož i další výroky, které měly svůj podklad ve výroku o vině, obsažené v rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 7 T 63/2015 (přičemž výrok o vině převzal z uvedeného rozsudku), jednak podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku výroky o trestu z trestního příkazu Okresního soudu v Rakovníku ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 2 T 3/2015, a z rozsudku Okresního soudu v Rakovníku ze dne 3. 7. 2015, sp. zn. 2 T 76/2015, ve znění rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 2. 9. 2015, sp. zn. 12 To 389/2015, jakož i všechna další rozhodnutí na tyto výroky obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

2. Obviněný byl v nyní projednávané věci vedené u soudu prvního stupně pod sp. zn. 2 T 65/2016 stíhán spolu s obviněnou právnickou osobou E. D., s. r. o. (dále jen „E. D.“) pro část (dílčí útoky) rozsáhlejší pokračující trestné činnosti, jejíž jiné dílčí útoky byly předtím projednány ve věci vedené u téhož soudu pod sp. zn. 7 T 63/2015 (rozhodnuto o nich bylo shora označeným rozsudkem). V nyní projednávané věci navíc byl obviněný původně stíhán a odsouzen jako uprchlý, k jeho návrhu však byl usnesením soudu prvního stupně ze dne 31. 8. 2023 podle § 306a odst. 2 tr. ř. zrušen jeho původní rozsudek z 24. 1. 2018, sp. zn. 2 T 65/2017, který nabyl právní moci dne 13. 7. 2018 ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 3 To 24/2018, a proto došlo k novému projednání této věci. Obviněný však v nařízeném hlavním líčení po zrušení původního rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému (konaném dne 31. 8. 2023) učinil ohledně projednávaných skutků (dílčích útoků) prohlášení viny podle § 206c tr. ř., a to v rozsahu obžaloby přednesené státním zástupcem, který změnil právní kvalifikaci skutku s ohledem na změnu právní úpravy vyplývající ze zákona č. 333/2020 Sb. (změny § 138 odst. 1 tr. zákoníku a hledisek, z nichž se odvozuje rozsah činu). Soud prvního stupně toto prohlášení viny přijal. Dokazování se tak týkalo jen výroku o trestu.

3. Snad jen pro úplnost lze uvést, že trestná činnost obviněného (a to ve spojitosti s dříve posouzenými dílčími útoky) byla (zjednodušeně) spatřována v tom, že jako jednatel obchodní společnosti E. D. v XY v letech 2009 až 2013 úmyslně nevedl účetnictví této obchodní společnosti, jejímž prostřednictvím ale reálně vykonával podnikatelskou činnost, a to s cílem zkrátit daň z příjmu právnických osob a daň z přidané hodnoty. Ve sledovaném období tak za obviněnou právnickou osobu buď vůbec nepodal daňová přiznání k dani z přidané hodnoty a k dani z příjmu právnických osob nebo je sice podal, ale uvedl v nich nepravdivé údaje a hrubě zkreslený hospodářský výsledek obchodní společnosti E. D. (vykazoval nulová zdanitelná plnění a nulovou daňovou povinnost bez vyplnění hospodářského výsledku a bez přiložení povinných příloh). Tímto jednáním zkrátil příjem státu na uvedených daních v celkové výši 8 765 806 Kč.

4. Proti rozsudku soudu prvního stupně (a to proti jeho výroku o trestu) podal obviněný odvolání, které podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl Vrchní soud v Praze svým usnesením ze dne 24. 1. 2024, sp. zn. 5 To 77/2023.

II.

Dovolání obviněného

5. Proti shora uvedenému usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 1. 2024, sp. zn. 5 To 77/2023, podal obviněný V. T. prostřednictvím svého obhájce dovolání, které opřel o dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř.

6. Svým dovoláním namítal nepřiměřenost jemu uloženého trestu, neboť podle něj není jasně vymezen vztah mezi zákonem č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony (dále jen „novela trestního zákoníku“), kterým došlo ke zvýšení jednotlivých hranic škod, a § 45 odst. 1 tr. zákoníku, podle kterého nelze při ukládání společného trestu uložit trest mírnější, než který byl uložen dřívějším rozsudkem.

7. Obviněný dále uvedl, že za část dílčích útoků pokračující trestné činnosti a za sbíhající se trestnou činnost mu byl (v jiné než nyní řešené věci) uložen souhrnný trest odnětí svobody v trvání 6 let a trest zákazu činnosti v trvání 6 let. Trest odnětí svobody mu byl uložen podle tehdy aktuální zákonné sazby uvedené v § 240 odst. 3 tr. zákoníku v rozmezí 5 až 10 let. Novelizací trestního zákoníku ale mezitím došlo ke změnám hranice výše škod, což zohlednil i soud prvního stupně, když následně rozhodoval o všech dílčích útocích pokračujícího trestného činu. Uznal totiž obviněného vinným sice týmž trestným činem, ale již podle § 240 odst. 1, 2 písm. c) tr. zákoníku, tudíž vycházel z trestní sazby ve výměře 2 až 8 let a uložil mu společný a souhrnný trest odnětí svobody v trvání 6 let s tím, že mu s ohledem na § 45 odst. 1 tr. zákoníku nelze uložit trest mírnější.

8. Podle dovolatele však zákonodárce při přijímání původního nenovelizovaného znění trestního zákoníku nepočítal s tím, že v budoucnu může dojít ke zvýšení hranic výší škod, a tudíž nepředvídal, jaký bude mít uvedená změna dopad na další ustanovení, zejména na § 45 odst. 1 tr. zákoníku. Za popsané situace se aplikace § 45 odst. 1 tr. zákoníku, resp. jeho části ohledně zákazu uložení mírnějšího trestu, jeví podle obviněného jako ústavně nekonformní.

9. Nekompatibilitu § 45 odst. 1 tr. zákoníku a novely trestního zákoníku demonstroval na následujícím příkladu. Soud prvního stupně mu teoreticky mohl uložit za trestný čin podle § 240 odst. 1, 3 tr. zákoníku souhrnný trest v trvání 9 let (v rámci rozmezí 5 až 10 let). Následně by došlo ke změně hranice výše škod. Při rozhodování o všech dílčích útocích, v důsledku novely trestního zákoníku, již podle § 240 odst. 1, 2 tr. zákoníku se zákonnou sazbou 2 až 8 let, by soud s ohledem na § 45 odst. 1 tr. zákoníku musel uložit trest odnětí svobody v trvání 9 let, přestože nejvyšší možná výměra činí 8 let. Uvedené však podle obviněného porušuje čl. 39 Listiny základních práv a svobod, neboť jen zákon stanoví, jaký trest lze za spáchání trestného činu uložit.

10. Soudy nižších stupňů tak při ukládání trestu neměly být vázány § 45 odst. 1 tr. zákoníku a trest odnětí svobody měl být ukládán v rámci zákonné sazby 2 až 8 let nelimitovaný minimálním trváním 6 let z předcházejícího rozsudku. Dále obviněný uvedl, že trest v trvání 6 let sice formálně spadá do rozmezí 2 až 8 let, ale je zjevné, že odpovídá zákonné sazbě 5 až 10 let. Proto se uložený trest jeví jako nepřiměřený. Podle obviněného se jedná o mezeru v zákoně, proto měly soudy nižších stupňů aplikovat ustanovení, které je pro něj příznivější. Tyto námitky uvedl i ve svém odvolání, avšak soud druhého stupně se k nim nevyjádřil.

11. Ze všech shora uvedených důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil usnesení odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu projednání a rozhodnutí. *In eventum* navrhl, aby Nejvyšší soud podle čl. 95 odst. 2 Ústavy České republiky (ústavního zákona č. 1/1993 Sb.) přerušil trestní řízení a předložil věc Ústavnímu soudu k posouzení, zda je § 45 odst. 1 tr. zákoníku s ohledem na novelu trestního zákoníku ve vztahu k pokračující trestné činnosti, jejíž dílčí útoky byly dílem dokonány před a dílem po novelizaci trestního zákoníku, v rozporu s ústavním pořádkem.

12. Dovolání obviněného bylo zasláno k vyjádření nejvyššímu státnímu zástupci, který se k němu do dne rozhodnutí Nejvyššího soudu nevyjádřil.

III.
Posouzení přípustnosti a důvodnosti dovolání

a) Obecná východiska

13. Nejvyšší soud nejprve zjistil, že jsou splněny všechny formální podmínky pro konání dovolacího řízení a zabýval se otázkou povahy a opodstatněnosti uplatněných námitek ve vztahu k označeným dovolacím důvodům.

14. Dovolání je svou povahou mimořádným opravným prostředkem, který na rozdíl od odvolání není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z některého z taxativně vymezených důvodů v § 265b odst. l a 2 tr. ř. Podání dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly.

15. Obviněný uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., podle kterého lze dovolání podat, jestliže obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně za trestný čin, jímž byl uznán vinným. Jiná pochybení spočívající v nesprávném druhu či výměře uloženého trestu pod tento dovolací důvod nelze úspěšně podřadit.

16. Nejvyšší soud rovněž připomíná, že zpravidla odmítne jako zjevně neopodstatněné takové dovolání, v němž obviněný pouze opakuje tytéž námitky, jimiž se snažil zvrátit již rozhodnutí soudu prvního stupně, pokud se jimi odvolací soud zabýval a vypořádal se s nimi náležitým a dostatečným způsobem (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. 5 Tdo 86/2002, uveřejněné pod č. T 408. ve svazku 17 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2002).

b) K uplatněným námitkám obviněného

17. Obviněný svým dovoláním brojil proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo zamítnuto jeho odvolání směřující toliko proti výroku o trestu z odsuzujícího rozsudku soudu prvního stupně, také jeho jediná dovolací námitka obviněným podřazená pod dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. se týkala trestu, který mu byl uložen, a vyměřovacích pravidel, na základě nichž soud prvního stupně postupoval, což akceptoval i odvolací soud. Konkrétně obviněný nesouhlasil s přísností jemu uloženého trestu odnětí svobody v trvání 6 let (námitky proti trestu zákazu činnosti nevznášel). Poukázal přitom na fakt, že k projednání některých dílčích útoků (nikoli tedy k jejich dokonání, jak v závěrečném návrhu na předložení věci Ústavnímu soudu nesprávně uváděl) došlo poté, co zákonodárce (zákonem č. 333/2020 Sb.) změnil ustanovení § 138 odst. 1 tr. zákoníku o hranicích výše škod, od nichž se odvozují též hranice rozsahu při posouzení jednání popsané v § 240 tr. zákoníku (viz rozhodnutí č. 20/2002-I. Sb. rozh. tr.). Při novelizaci ustanovení § 138 odst. 1 tr. zákoníku totiž zákonodárce nevyřešil důsledky takové změny pro případy dodatečného projednání některých dílčích útoků, které by spolu s dříve posouzenými sice podle původní úpravy spadaly pod vyšší rozsah (jako zde velký rozsah podle § 240 odst. 3 tr. zákoníku), avšak po provedené změně jde o rozsah nižší úrovně [zde značný podle § 240 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku]. Obviněný pro všechny takové případy požadoval zákaz aplikace pravidla vyplývajícího z § 45 odst. 1 tr. zákoníku o nepřípustnosti uložení mírnějšího trestu, než jaký byl dříve uložen jiným soudem za jiné dílčí útoky téhož pokračování v trestném činu (ve smyslu § 116 tr. zákoníku). Vyjádřil též přesvědčení, že jemu uložený nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 6 let neodpovídá ukládání trestu podle § 240

odst. 2 tr. zákoníku s trestní sazbou trestu odnětí svobody v rozpětí 2 až 8 let, ale odpovídá původnímu § 240 odst. 3 tr. zákoníku s trestní sazbou trestu odnětí svobody v rozpětí 5 až 10 let.

18. V tomto ohledu je třeba obviněného znovu upozornit, že podat dovolání není možno z jakéhokoliv důvodu, ale toliko jen z některého z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 nebo 2 tr. ř. Obviněný sice formálně uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., avšak současně vůbec ani netvrdil, že by některá z jeho alternativ byla naplněna. Z tohoto důvodu totiž lze dovolání podat jen tehdy, byl-li uložen nepřípustný druh trestu (takový druh trestu, který zákon pro daný případ nepřipouští), anebo mu sice byl uložen přípustný druh trestu, avšak v nepřípustné výměře (neboli ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným, resp. mimo trestní sazbu stanovenou pro daný druh trestu).

19. Samotný výrok o trestu lze z hmotněprávních pozic napadat zásadně jen prostřednictvím dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., tedy proto, že byl uložen nepřípustný druh trestu nebo byl uložen trest ve výměře mimo zákonnou trestní sazbu. Pokud však byl uložen přípustný druh trestu ve výměře spadající do rámce zákonné trestní sazby, jak se stalo v posuzované věci (trest odnětí svobody v trvání 6 let podle § 240 odst. 2 tr. zákoníku s rozpětím trestní sazby 2 až 8 let), nelze cestou dovolání namítat nepřiměřenost trestu, a to ani s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., který ovšem obviněný neuplatnil (k tomu viz rozh. č. 22/2003 Sb. rozh. tr.). Opačný názor by byl v rozporu s povahou dovolání jako mimořádného opravného prostředku a činil by z dovolání v podstatě jen další odvolání. Otázka přiměřenosti trestu je sice záležitostí týkající se aplikace hmotného práva, avšak přesto není možné tuto otázku podřazovat pod ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., a to ani pokud jde o tu jeho variantu, podle které dovolacím důvodem je „jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“ (míněno jiné, než je právní posouzení skutku). Vyplývá to ze vzájemného poměru dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. a dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. Oba dovolací důvody mají hmotněprávní povahu, přičemž dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je obecným hmotněprávním dovolacím důvodem a dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. je zvláštním hmotněprávním dovolacím důvodem stanoveným jen ve vztahu k výroku o trestu. Z toho logicky vyplývá, že samotný výrok o trestu může být napadán pouze s použitím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., jímž ovšem není nepřiměřenost trestu. Připustit námitky ohledně přiměřenosti trestu jako dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. by znamenalo popření smyslu ustanovení § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., které by se stalo nefunkčním, bylo by bezpředmětné a nemělo by žádný smysl, neboť uložení nepřípustného druhu trestu a uložení trestu ve výměře mimo zákonnou trestní sazbu by vždy bylo současně i „jiným nesprávným hmotněprávním posouzením“ ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

20. Lze tak konstatovat, že obviněnému byly uloženy přípustné druhy trestů (obviněný zpochybňoval jen trest odnětí svobody, proti trestu zákazu činnosti žádné námitky nevznášel), a to v rámci zákonem stanovené trestní sazby (zpochybňovaný trest odnětí svobody v trvání 6 let byl uložen v rámci trestní sazby v rozpětí 2 až 8 let podle § 240 odst. 2 tr. zákoníku, kterou obviněný též v námitkách žádal aplikovat). Z uvedených důvodů obviněným uplatněné námitky neodpovídaly jím uplatněnému ani jinému dovolacímu důvodu, proto bylo třeba jeho dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř.

21. Jen výjimečně se připouští uplatnění námitek proti výroku o trestu relevantně podřazených pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. v jeho druhé alternativě (jako jiné nesprávné hmotněprávní posouzení), došlo-li k chybné aplikaci ustanovení o úhrnném, souhrnném či společném trestu, tj. chybnému užití (či naopak neužití) ustanovení § 43 odst. 1, 2 nebo § 45 odst. 1 tr. zákoníku, jak vyplývá z již shora označeného rozhodnutí č. 22/2003 Sb. rozh. tr. Kromě toho, že obviněný tento dovolací důvod neuplatnil, je třeba upozornit, že onou chybnou aplikací se rozumí především případy, kdy uvedená ustanovení být užita měla, ale nesprávně nebyla použita, anebo naopak byla

použita, ač být použita neměla, tj. nebyl ukládán úhrnný, souhrnný nebo společný trest, ač být uložen měl, popř. naopak (uložen byl, ač být uložen neměl). Obviněný ovšem ani na takový případ necílil, protože nezpochybňoval správnost závěru, že byl odsuzován za dílčí útoky pokračování v trestném činu ve smyslu § 116 tr. zákoníku, pro jehož jiné dílčí útoky byl již v jiném trestním řízení odsouzen, a že proto má být nyní ukládán společný trest ve smyslu § 45 odst. 1 tr. zákoníku. On svým podáním zpochybňoval správnost zákonného pravidla vyplývajícího z téhož ustanovení, že nově ukládaný trest nesmí být mírnější než trest uložený dřívějším rozsudkem, jehož výroky o vině a o trestu (jakož i další výroky mající ve výroku o vině svůj podklad) jsou rušeny, a to alespoň v takových případech, jaký nastal v jeho věci (došlo-li v mezidobí k depenalizaci jednání zákonodárcem). Ve skutečnosti tak nezpochybňoval, že by došlo k nesprávné aplikaci § 45 odst. 1 tr. zákoníku v tom smyslu, že toto ustanovení bylo užito, ač být užito nemělo, ani v tom smyslu, že nebylo užito, ač být použito mělo, nesouhlasil pouze s důsledky (jinak správného) užití tohoto ustanovení, které z něj vyplývají.

22. Ostatně jeden konkrétní zákonný důsledek aplikace ustanovení o tzv. společném trestu spočívající v nemožnosti uložení trestu mírnějšího, než jaký byl předchozím (rušeným) rozhodnutím uložen, byl zřejmě pro obviněného motivem, proč *in eventum* navrhoval Nejvyššímu soudu, aby trestní řízení přerušil a předložil věc Ústavnímu soudu k posouzení souladnosti uvedeného ustanovení s ústavním pořádkem (protože se mu nelíbí jen jedno zákonné pravidlo v tomto ustanovení obsažené). Ani v tomto směru však nebylo možno obviněnému vyhovět, protože v tomto konkrétním případě došlo k uložení trestu zcela v souladu se všemi použitými zákonnými ustanoveními, která mohla vedle sebe obstát, a podle Nejvyššího soudu (obecně) nedochází k žádné kolizi s ústavním pořádkem, a to ani s obviněným zmíněným čl. 39 Listiny základních práv a svobod (trest i v tomto konkrétním případě byl ukládán na základě zákona a při jeho dodržení). Problematické by bylo užití uvedeného pravidla jen v konkrétním hypotetickém případě zmíněném obviněným v jeho podání, který je ovšem zcela specifický a nyní nenastal, naopak nyní mohlo být ustanovení § 45 odst. 1 tr. zákoníku dodrženo, aniž by současně byl trest odnětí svobody ukládán mimo zákonnou trestní sazbu. Avšak ani v případě, že by výsledný trest byl uložen mimo zákonnou trestní sazbu, jak naznačoval obviněný s hypotetickým příkladem uložení původního trestu ve výměře 9 let, stále by byl ukládán na základě zákona, a to při respektu k jeho jednomu konkrétnímu ustanovení § 45 odst. 1 tr. zákoníku, takže ani v takovém případě by nebylo obecně možno konstatovat, že by nebyl uložen na základě zákona ve smyslu čl. 39 Listiny základních práv a svobod. Záleželo by v takovém případě především na účelu, smyslu a výkladu jednotlivých ustanovení, který by musel být proveden ústavně konformním způsobem. V této spojitosti lze jen stručně připomenout, že trestní zákoník zná řadu pravidel v obecné části, jimiž připouští uložení trestu odnětí svobody mimo obecně stanovený rámec zákonné trestní sazby plynoucí z aplikovaného ustanovení zvláštní části trestního zákoníku, a to ať již jde o ukládání pod dolní hranicí zákonné trestní sazby (viz zejména § 40 odst. 2 a § 58 tr. zákoníku, ale i § 419 tr. zákoníku, a to ve spojení s rozhodnutím č. 26/2011 Sb. rozh. tr.), anebo ať jde o ukládání nad horní hranicí zákonné trestní sazby (viz zejména § 43 odst. 1, 2, § 45 odst. 2, § 59 a § 108 tr. zákoníku). Povinnost uložit trest odnětí svobody nad horní hranicí zákonné trestní sazby by tak nebyla něčím zcela raritním a *a priori* zcela nepřípustným, když i na jiných místech s takovou eventualitou trestní zákoník počítá. Jakkoliv se občas vyskytnou názory zpochybňující tento institut (viz např. CÍSAŘOVÁ, D., HOŘÁK, J. Problematika totožnosti skutku. Právnické listy, č. 2/2017, s. 3 a násl., zejm. s. 6 a násl.), obecně na základě praktických zkušeností lze uvést, že ustanovení § 45 tr. zákoníku v naprosté většině případů funguje dobře a bezproblémově (přitom je aplikováno bezmála čtvrtstoletí). Ani jeho ústavní konformita doposud (za celou dobu jeho existence) nebyla jakkoliv zpochybňována, a to ani samotným Ústavním soudem (srov. například jeho usnesení ze dne 7. 6. 2012, sp. zn. III. ÚS 2450/09, ze dne 25. 9. 2023, sp. zn. II. ÚS 1931/22, a mnohá další). Způsobilé k tomu nejsou ani námitky obviněného. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud neshledal ani důvod, proč by měl řízení přerušit a věc předložit k posouzení Ústavnímu soudu.

23. Protože obviněným uplatněné dovolací námitky neodpovídají jím uplatněnému (avšak ani

žádnému jinému) dovolacímu důvodu, a proto bylo namístě jeho dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. jako podané z jiného důvodu, než který je uveden v § 265b tr. ř., může Nejvyšší soud jen tzv. nad rámec uvedeného (jako *obiter dictum*) níže připojit k probírané problematice několik stručných poznámek.

24. Předně je třeba upozornit na historické souvislosti a kontext a též důvody zavedení ustanovení o společném trestu. Pokračování v trestném činu je z hlediska hmotněprávního tradičně v české nauce považováno za jediný skutek, dříve bylo definováno naukou (viz např. SOLNAŘ, V. Systém československého trestního práva: Základy trestní odpovědnosti. Praha: Academia, 1972, s. 332-338) a aplikační praxí (viz například rozhodnutí č. 90/1956, č. 1/1957, č. 27/1957, č. 47/1967, č. 18/1972, č. 51/1979 Sb. rozh. tr. a mnohá další). K jeho kodifikaci došlo až zákonem č. 290/1993 Sb., jímž byla zavedena jeho definice s účinností od 1. 1. 1994 do tehdejšího § 89 odst. 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších změn (dále jen ve zkratce „tr. zák."). Původně bylo shodné pojetí pokračujícího trestného činu jako jediného skutku z hlediska hmotněprávního i procesního. Bylo tak třeba vždy posoudit celý rozsah trestné činnosti najednou a nebylo možno vést samostatné řízení o dílčích útocích, které vyšly najevo dodatečně po pravomocném rozhodnutí o jiných dílčích útocích téhož trestného činu. Mělo-li by o nich být též rozhodnuto, bylo třeba nejprve na základě mimořádného opravného prostředku (návrhu na povolení obnovy) dosáhnout zrušení původního pravomocného rozhodnutí a provést řízení znovu (včetně nově zjištěných dílčích útoků). Nedošlo-li však k takovému zrušení původního pravomocného rozhodnutí, byla jím vytvořena překážka věci rozsouzené i pro zbývající a doposud neprojednané dílčí útoky, pro něž v takovém případě nebylo vedení dalšího trestního stíhání přípustné (viz k tomu např. rozhodnutí č. 18/1972 Sb. rozh. tr.).

25. Toto pojetí však doznalo významné změny tzv. velkou novelou trestního řádu, tj. zákonem č. 265/2001 Sb., jíž byla s účinností od 1. 1. 2002 mimo jiné zavedena do českého právního řádu ustanovení § 37a tr. zák. o tzv. společném trestu (které je předchůdcem současného § 45 tr. zákoníku) a § 12 odst. 12 tr. ř., podle nějž každý dílčí útok je zásadně samostatným skutkem (z hlediska procesního). V důsledku těchto změn došlo k rozdělení pojetí pokračování v trestném činu z hlediska hmotněprávního (stále šlo o jediný skutek) a z hlediska procesního (každý dílčí útok je od té doby považován za samostatný skutek, o němž musí být vždy učiněno rozhodnutí – a to jak pokud jde o iniciaci řízení, tj. zahájení trestního stíhání, resp. podání obžaloby, tak i pokud jde o jeho skončení – rozhodnutí o vině rozsudkem, zastavením trestního stíhání, popř. jiným způsobem). Obviněnému se tak dostalo procesních záruk ohledně toho, o jakém skutku v celém jeho rozsahu se trestní řízení vede (pro každý jednotlivý dílčí útok muselo být zahájeno trestní stíhání a podána obžaloba, nebylo již možno obžalobu tzv. rozšířit i o další jednání, jako tomu bylo dříve), čímž se naplňovalo jeho právo na obhajobu a na spravedlivý proces. Na druhou stranu se do určité míry zjednodušilo trestní řízení pro orgány činné v trestním řízení tím, že nemusela být neustále prolamována právní moc a vykonatelnost rozsudků týkajících se dříve projednaných dílčích útoků, s čímž se mnohdy pojilo následné rozhodování o zajišťovacích opatřeních (především rozhodování o vazbě obviněného). Základem myšlenky bylo, že se i v průběhu projednávání nově zjištěných dílčích útoků má i nadále vykonávat původní rozhodnutí, které se pak má celé (v zásadě bez jakéhokoliv věcného přezkumu) převzít a vtělit do nového rozhodnutí obsahující jak výrok o vině dříve projednanými dílčími útoky, tak i dílčími útoky nově zjištěnými, o něž se původní (a převzatý) výrok rozšíří. Počítalo se pak s možností změny právní kvalifikace vlastně jen v tom ohledu, že může dojít v důsledku pravidla o sčítání výše škod, rozsahů činu či prospěchu ke změně právní kvalifikace jen v neprospěch obviněného (typicky v důsledku naplnění některé z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, případně o další trestné činy spáchané s nově projednanými dílčími útoky v jednočinném souběhu).

26. V zásadě se tak po zavedení nové koncepce (od roku 2002) vycházelo z toho, že soud je při projednání nových dílčích útoků a při úvaze o aplikaci ustanovení o společném trestu (podle § 37a tr.

zák., resp. od 1. 1. 2010 podle § 45 odst. 1 tr. zákoníku) v zásadě vázán pravomocným a vykonatelným rozsudkem soudu, který dříve odsoudil obviněného za jiné dílčí útoky téhož pokračujícího trestného činu. V novém řízení se totiž od roku 2002 již nemá provádět dokazování k těm dílčím útokům, pro něž již byl obviněný dříve pravomocně odsouzen, soud rozhodující o nově zjištěných dílčích útocích proto má respektovat skutkové závěry, jež učinil jiný soud v dřívějším řízení, stejně tak má v zásadě respektovat i jím užitou právní kvalifikaci takového činu, protože nové řízení nemá být jakousi revizí dřívějšího řízení (neprovádí se ani hlavní líčení ohledně celé trestné činnosti, jako tomu bylo do roku 2001, ale jen ohledně nově zjištěných dílčích útoků). V judikatuře byl proto důvodně přijat závěr, že soud při úvaze o aplikaci ustanovení o společném trestu je vždy vázán právní kvalifikací použitou v pravomocném odsuzujícím rozsudku v tom smyslu, že z této právní kvalifikace musí vycházet při posuzování, zda se může jednat o dílčí útok pokračujícího trestného činu (zda dílčí útoky naplňují stejnou skutkovou podstatu trestného činu) – viz rozhodnutí č. 56/2008 Sb. rozh. tr. Důvodně přitom nebylo konstatováno, že by se právní kvalifikace nemohla změnit, protože se obecně počítá s tím, že může dojít k jejímu zpřísnění – zejména v důsledku navýšení škod, prospěchu či rozsahu činu (viz výše), mohou být ale nově projednávanými dílčími útoky též naplněny další alternativní znaky stejného trestného činu [např. mohou přibýt některé alternativy způsobů spáchání činu kupř. v § 205 odst. 1 v písm. a) až e) tr. zákoníku, některé doposud neužité okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby jako kupř. spáchání činu členem organizované skupiny, za stavu ohrožení státu apod., stejně tak nově projednávané dílčí útoky na rozdíl od těch dříve projednaných mohou být spáchány v jednočinném souběhu s dalšími trestnými činy]. Obecně se ovšem počítá s tím, že by nemělo docházet k revizi ani dříve učiněných skutkových závěrů ohledně přebíraných dílčích útoků, ale ani k revizi právních závěrů, a to jen proto, že dochází k novému rozhodování o vině obviněného všemi (doposud zjištěnými) dílčími útoky jednoho pokračujícího trestného činu. S těmito úvahami je pak úzce spjato i pravidlo, že by při novém projednání nově zjištěných dílčích útoků téhož trestného činu měl být respektován i dřívější rozsudkem uložený trest, a to do té míry, že novým rozsudkem, jímž se ukládá společný trest, nesmí být uložen trest mírnější. Jde o úvahu podobnou, jaká se činí u trestu souhrnného (§ 43 odst. 2 tr. zákoníku), rozdíl pak spočívá mimo jiné v tom, že souhrnný trest musí být vždy přísnější (měl-li by být stejně přísný, je namístě upustit od uložení souhrnného trestu – § 44 tr. zákoníku), zatímco společný trest může být i stejně přísný, jako trest uložený v dřívějším a současně rušeném rozsudku (upustit od uložení společného trestu totiž nelze, protože se z dřívějšího rozsudku ruší též výrok o vině, tím pádem i nutně výrok o trestu, který musí být znovu vysloven). V zásadě se přitom vychází z myšlenky, že by nemělo být obviněnému ku prospěchu ani k tíži, zda orgány činné v trestním řízení projednaly všechny jím spáchané trestné činy, resp. všechny dílčí útoky téhož pokračování v trestném činu, v jednom či ve více řízeních (nastavení těchto ustanovení i jejich aplikace by mělo být v tomto ohledu v zásadě neutrální). To je mimo jiné též důvod, proč v případě společného trestu je výslovně stanoveno, že zahlazení odsouzení ohledně dříve projednaných dílčích útoků pokračujícího trestného činu nepřekáží užití ustanovení o společném trestu (viz § 45 odst. 3 tr. zákoníku). Z podobných důvodů se též vyvozuje závěr o vázanosti dřívějším rozhodnutím při rozhodování o uložení společného trestu v tom směru, že se již znovu nemůže posuzovat otázka promlčení trestní odpovědnosti u těch dílčích útoků pokračujícího trestného činu, za něž byl obviněný odsouzen dřívějším pravomocným rozsudkem – viz rozhodnutí č. 11/2012 Sb. rozh. tr.

27. Jak již bylo shora nastíněno, lze si tak představit argumentaci založenou na shora uvedených důvodech odmítající jakoukoliv revizi dřívějším rozsudkem učiněných skutkových i právních závěrů při pozdějším rozhodování o aplikaci ustanovení o společném trestu (šlo by vlastně o absolutní vázanost skutkovými i právními závěry učiněnými v tomto rozhodnutí s tou jedinou výjimkou změny, která by byla opodstatněna přidáním nově zjištěných dílčích útoků a jejich právním posouzením). Na druhou stranu své opodstatnění má i řešení užité soudy nižších stupňů v této trestní věci, důsledně vycházející z aplikace zásad o časové působnosti trestních zákonů, zejména pak § 2 odst. 1 tr. zákoníku, kterému byla dána přednost před zmíněnými principy, z nichž vychází úprava § 45 odst. 1

tr. zákoníku (při posuzování nově projednávaných dílčích útoků, třebaže i ve spojitosti s dříve projednanými dílčími útoky, totiž stále jde o posuzování trestnosti činu, a to v době existence příznivější právní úpravy). Jak již bylo shora nastíněno, pro řešení tohoto problému není v tomto rozhodnutí prostor, neboť ani odvolací, ani dovolací soud nemohl otázku viny a správnosti užité právní kvalifikace v této věci posuzovat, je tak třeba v této věci akceptovat soudem prvního stupně zvolené druhé řešení. Přesto je však možno zmínit, že jako vhodné se pro takové případně v budoucnu nastalé výjimečné případy při stejné konstelaci jeví zvolit zcela jiný procesní postup, a sice zastavení trestního stíhání ohledně nově zjištěných dílčích útoků pro neúčelnost ve smyslu § 172 odst. 2 písm. a) tr. ř., resp. podle § 188 odst. 2, § 223 odst. 2, § 231 odst. 1 nebo § 257 odst. 1 písm. c) či § 263 odst. 1 písm. a) tr. ř. (k případným důsledkům pokračování v trestním stíhání na žádost obviněného a následné aplikaci § 227 tr. ř. srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2009, sp. zn. 8 Tdo 426/2009, publikované pod č. 19/2010 Sb. rozh. tr. a též pod č. T 1229. v sešitu č. 60 Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, který vydávalo nakladatelství C. H. Beck, 2009).

28. V každém případě lze konstatovat, že nyní projednávaný případ je v aplikační praxi vcelku mimořádný a obviněným nastíněný hypotetický případ bude zřejmě zcela výjimečný až raritní (pokud vůbec někdy nastane), což vyplývá i z toho, že je poměrně obvyklé velmi výrazné překrývání trestních sazeb trestu odnětí svobody u základních i kvalifikovaných skutkových podstat (jako v případě druhého a třetího odstavce § 240 tr. zákoníku), jakož i z toho, že na druhou stranu není příliš obvyklé ukládání trestů odnětí svobody při horních hranicích zákonných trestních sazeb. Stejně tak je zcela výjimečné, že mezi dřívějším rozhodnutím o části dílčích útoků a pozdějším projednáním některých dalších nově zjištěných dílčích útoků dojde k takové změně právní úpravy, která by i v kontextu všech dílčích útoků téhož trestného činu (tj. i při skutečném navýšení rozsahu činu jako v tomto případě) vedla ke zmírnění právní kvalifikace (v důsledku zákonodárcem zvolené tzv. depenalizace).

29. Nejeví se však vůbec v takových zcela mimořádných případech jako nespravedlivé, pokud je pachateli ještě stále v rámci zákonné trestní sazby trestu odnětí svobody (po zmírnění právní kvalifikace činu) uložen trest odnětí svobody, je-li v důsledku dodržení limitu plynoucího z § 45 odst. 1 tr. zákoníku ukládán v horní polovině zákonné trestní sazby, resp. spíše při její horní hranici, byť by za jiné procesní konstelace při úplném projednání činu v celém jeho rozsahu ve stejné době možná byl trest vyměřován jinak (v nižší výměře). Vždyť v případě, že by vůbec nedošlo k projednání nově zjištěných dílčích útoků (popř. by trestní stíhání pro ně bylo pro neúčelnost zastaveno), by nebyl dán žádný důvod pro jakoukoliv revizi dřívějšího pravomocného a vykonatelného rozsudku o dříve projednaných dílčích útocích téhož trestného činu, jímž byl za ně též uložen trest, který vytvořil diskutovaný limit ve smyslu § 45 odst. 1 tr. zákoníku (zde nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 6 let uložený spolu s trestem zákazu činnosti – viz výše). Pozdější změna právní úpravy, která by mohla prospívat obviněnému, následující po pravomocném skončení trestního stíhání odsuzujícím rozsudkem, sama o sobě není důvodem pro zrušení takového rozsudku a nové rozhodnutí ve věci samé. Posuzování příznivosti trestních předpisů se totiž uplatní jen do doby, než o skutku obviněného, v němž je spatřován trestný čin, a o trestu za něj, je pravomocně rozhodnuto. Jakmile však nabude právní moci rozsudek ve věci samé, ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku o časové působnosti trestních zákonů již nelze použít (viz k tomu rozhodnutí č. 17/2007 Sb. rozh. tr.). Z toho též vyplývá, že ani v mimořádném opravném řízení změna právní úpravy, která nastala po právní moci rozsudku, zásadně (nestanoví-li sám zákon jinak) nemá mít význam a nemá být důvodem pro kasační zásah dovolacího soudu či pro vyslovení porušení zákona na základě stížnosti pro porušení zákona ministra spravedlnosti (případně pro povolení obnovy, byť ta vychází z jiných důvodů).

30. Nadto je vhodné připomenout, že v daném konkrétním případě vznikla zmíněná situace jen v důsledku uplatnění dispozičního oprávnění obviněného, který byl zcela v souladu se zákonem (a to včetně pravidel o časové působnosti trestních zákonů) uznán v této věci vinným jako uprchlý

(rozsudkem z 24. 1. 2018, který nabyl právní moci 13. 7. 2018), teprve po 5 letech byl vypátrán a dodán do výkonu trestu odnětí svobody (17. 7. 2023), následně po doručení rozsudku a poučení podle § 306a odst. 2 tr. ř. navrhl zrušení rozsudku a nové projednání věci, čemuž soud v souladu se zákonem vyhověl. Při novém projednání věci v hlavním líčení pak obviněný prohlásil svou vinu (ovšem již s mírnější právní kvalifikací, jak ji změnil sám státní zástupce), jinými slovy tak vlastně využíval i uvedeného ustanovení § 306a odst. 2 tr. ř. k poněkud jiným účelům, než pro jaké bylo do právního řádu zavedeno (aby se umožnilo osobě stíhané jako uprchlé a odsouzené v její nepřítomnosti opětovné projednání věci v její přítomnosti s dodržením zásad kontradiktornosti a spravedlivého procesu). O to ovšem obviněnému zjevně nešlo, pokud se všemi skutkovými závěry souhlasil, jen vlastně využil příležitosti, aby předtím jinak správně právně posouzený skutek byl nově posouzen jinak, jako mírnější trestný čin, a to jen v důsledku novelizace trestního zákoníku (reagujícího na inflaci, pokud navíc k novelizaci došlo dlouho po pravomocném odsouzení obviněného v řízení proti uprchlému). Zároveň ale se toto nové projednání týkalo jen části dílčích útoků téhož pokračujícího trestného činu (dílčí útoky pod body V. – X. s rozsahem zkrácení daně 2 936 098 Kč), za jehož jinou část s větším rozsahem zkrácené daně (dílčí útoky pod body I. – IV. s rozsahem zkrácení daně ve výši 5 829 708 Kč) byl obviněný předtím odsouzen rozsudkem Krajského soudu v Praze ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 7 T 63/2015. Ani s ohledem na celkový rozsah zkrácené daně (8 765 806 Kč), a to i optikou současné právní úpravy s hranicí velkého rozsahu ve výši 10 000 000 Kč ve smyslu § 138 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku, která nebyla dosažena, a s hranicí značného rozsahu ve výši 1 000 000 Kč ve smyslu § 138 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku, která byla několikanásobně (více než 8x) překročena, se nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání 6 let, tj. již v horní polovině zákonné trestní sazby trestu odnětí svobody, nejeví jako zjevně nepřiměřeně přísný a excesivní (polovinou trestní sazby trestu odnětí svobody uvedené v § 240 odst. 2 tr. zákoníku v rozpětí 2 až 8 let je výměra 5 let, tj. šestiletý trest odnětí svobody jen mírně o jeden rok převyšuje polovinu této zákonné trestní sazby). Zároveň je třeba zohlednit, že obviněný svou trestnou činnost páchal po poměrně dlouhé období 5 let (v letech 2009 až 2013), že klamal správce daně v dlouhé řadě daňových přiznání, a to jednak k dani z příjmů právnických osob, jednak k dani z přidané hodnoty, jak vyplývá z rozsáhlého popisu skutku. Obviněnému nemůže prospívat ani projednání věci ve značném časovém odstupu od spáchané trestné činnosti, protože ten jde na vrub prakticky výlučně obviněnému, který se trestnímu stíhání a trestu vyhýbal, pročež musel být stíhán jako uprchlý (do výkonu trestu odnětí svobody se jej podařilo dodat až 5 let po pravomocném odsouzení v řízení proti uprchlému).

31. Ze všech zmíněných důvodů nebyl shledán obviněnému uložený trest ani jako zcela zjevně nepřiměřený (jakkoliv se dovolací soud přiměřeností trestu nemá zabývat, takto nebyla jeho role zákonodárcem koncipována, Nejvyšší soud tímto doplněním argumentace jen podpořil závěry učiněné soudy nižších stupňů).

IV.
Závěrečné shrnutí

32. Vzhledem ke všem shora zmíněným důvodům Nejvyšší soud dovolání obviněného V. T. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. jako podané z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř., neboť uplatněná námitka v podaném dovolání neodpovídala deklarovanému ani žádnému jinému dovolacímu důvodu. Protože Nejvyšší soud rozhodl o odmítnutí dovolání podle § 265i tr. ř., mohl tak učinit v neveřejném zasedání podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.